

Asia: VN/13128/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne kuntouttavasta työtoiminnasta annettuun lakiin esitetyistä muutoksista?

Ehdotuksen mukaan aktivointisuunnitelma tehdään jatkossa vain työttömälle työnhakijalle, joka saa etuutenaan toimeentulotukea työttömyysetuuden sijaan. Lakimuutoksen riskinä on, ettei työnhakija asiakas saa tarvitsemaansa palvelua. Työvoimaviranomaisten koulutustausta on hyvin moninainen (joukossa niin sote-alan, kuin kaupallisen ym, alan koulutuksen omaavia). Riskinä on, ettei työvoimaviranomainen tunnista asiakkaan sosiaali- ja/tai terveystalveluiden tarvetta. Tämä puolestaan voi pitkittää asiakkaan pääsyä takaisin avoimille työmarkkinoille. Työvoimaviranomaisten keskuudessa on myös vaihtuvuutta, jolloin asiakkaan ja viranomaisen luottamuksellisen suhteen rakentuminen voi kärsiä ja asiakkaan työllistymistä estävien haasteiden esille tulo voi kestää hyvinkin kauan. Osa asiakkaista myös arastelee kertoa haasteistaan työvoimaviranomaiselle, koska pelkäävät sen vaikuttavan etuuteensa. Asiakas ei aina myöskään työttömyyden pitkittyessä tunnista omia työkykyänsä liittyviä haasteita, tai tunnista jäljellä olevaa työkykyään.

Työvoimaviranomaisen kyky tunnistaa asiakkaan haasteet, voi johtaa tarpeettomiin ohjauksiin Työllistymistä edistävän monialaisen palveluun(TYM) palveluntarpeen kartoitukseen. Tämä tuo riskin, että työllistymistä edistävän monialaisen palvelun viranomaisen työaika menee palvelutarpeen kartoituksia tehden, jolloin aikaa ei jää prosessin omaiselle TYM-palveluiden tarvitseville riittävästi.

Voimassa olevan lainsäädännönkin puitteissa huolta on herättänyt nuorten kohdalla vaadittava 180 päivää työttömyysetuutta 12 kk aikana. Nuorten syrjäytyminen voi alkaa jo huomattavasti lyhyemmässä ajassa, mikäli he eivät saa tarvittavaa tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Toisen asteen tutkinnon omaava on oikeutettu työttömyysetuuteen, joten uuden lakiehdotuksen myötä entistä useampi nuori voi jäädä vaille tarvitsemiaan tukipalveluita. Aina he eivät kuitenkaan tarvitse kuntoutus tai sosiaali- ja terveystalveluita monialaisen TYM-palvelun mittakaavassa, mutta pelkkä työllistymissuunnitelman laadinta ei kuitenkaan riitä.

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista työttömiin?

Esityksen tekstissä on nostettu esille: ” vuoden 2023 sosiaalibarometrin tuomia keskeisimpiä työllisyyspalvelujen henkilökuntaa haastavia asioita. Tässä on tuotu esille mm. työmäärän kasvu, asiakkaiden moninaiset palvelutarpeet ja tehtäväkentän laajuus.

Lisäksi Työ- ja elinkeinoministeriössä valmistelussa olevan työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevan esityksen luonnos sisältää myös aktivointisuunnittelua koskevia huomioita. Lausunnoissa on kiinnitetty huomiota muun muassa aktivointisuunnitelmien nykyisen sääntelyn ja toteuttamiskäytäntöjen ongelmakohtiin. Palautteessa on puollettu aktivointisuunnitelmien laatimista jatkossa asiakkaan yksilölliseen palvelutarpeeseen perustuen, eikä työttömyyden kestoon tai työttömyysturvan maksupäiväkertymiin perustuvaa kategorista aktivointisuunnitelmien laadintaa ole kannatettu.”

Nämä viestit ovat mielestämme jo sellaisia, ettei ongelmaa ratkaista keventämällä palveluita, vaan rakentamalla toimivia käytäntöjä, varmistamalla riittävä resurssointi työlle ja kouluttamalla henkilöstöä tunnistamaan asiakkaan palvelutarve. Kaikki työttömälle tarjotut palvelut tulee räätälöidä yksilöllisesti työttömän tarpeiden mukaan.

Kun työttömän palveluiden pariin pääsy estyy ja/tai hidastuu, siitä voi aiheutua taloudellista syrjäytymistä, terveydellisten- ja sosiaalisten haasteiden lisääntymistä, eriarvioistumista ja perheiden, erityisesti lapsien tilanteen heikkenemistä.

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista viranomaisten toimintaan?

Näkemyksemme mukaan esitys purkaa aktivointisuunnitelman ja monialaisen työllistymissuunnitelmien päällekkäisyyttä, mutta ei vähennä viranomaistyön työmäärää kokonaisuudessaan. Työvoimaviranomainen siirtää asiakkaan TYM-palvelutarpeen kartoitukseen, varmistaakseen asiakkaan tarvitsemat ja oikea-aikaiset palvelut. Tällöin työ siirtyy ”talon sisällä” viranomaiselta toiselle ja kuormittaa yhtä lailla myös hyvinvointialueen henkilöstöä.

Näkemyksenne esityksen taloudellisista vaikutuksista?

Vaikuttavuus julkiseen talouteen on jo esitystekstin mukaan vähäinen, etenkin kun lakimuutoksen oletetaan lisäävän monialaisten työllistymissuunnitelmien määrää. Myös hyvinvointialueen resurssien riittävyyteen ja taloudelliseen tilanteeseen voi esityksen taloudelliset vaikutukset kääntyä negatiiviseen suuntaan. Puhutaan sosiaaliekonomisista terveyseroista. Työttömän on tiukentuneen taloudellisen tilanteensa vuoksi vaikeuksia hoitaa niin fyysistä, kuin psyykkistä terveyttään ja ylläpitää terveyttä tukevia elintapoja. Tämä voi johtaa suurempaan palvelutarpeeseen terveydenhuollon saralla ja työkyvyttömyyden kasvuun.

Kuntatalouteen vaikutukset voivat puolestaan olla hyvinkin suuria, sillä jos työttömyyden pitkittymisen ehkäisemiseen tarvittavan tuen saaminen kestää pitkään, maksavat kunnat työttömyysetuuden kuntaosuutta myös pitkään. Kannustavan rahoitusmallin mukaisesti kuntia kannustetaan työskentelemään sen eteen, että työtön työllistyy avoimille työmarkkinoille mahdollisimman pian. Tässä asiassa keskiössä on se, että asiakas saa tarvitsemaansa palvelua ja tukea oikea-aikaisesti.

Yleistä lausuttavaa esitysluonnoksesta.

Lainsäädäntöä valmistellessa, tulisi keskiössä olla asiakas ja asiakkaan palveluntarve. Palveluita tuotetaan ihmisille. Myös palveluita tuottavalla henkilöstöllä tulee olla riittävä tietotaito hoitaa työtään. Tämä vaikuttaa myös henkilöstön työn mielekkyyteen ja sen myötä osaavan henkilöstön pitovoimaan.

Anttilainen Maina
Askolan kunta